

Interdepartementale Commissie
voor Duurzame Ontwikkeling

Strategische langetermijnvisie inzake duurzame ontwikkeling

Bijdrage van de ICDO

Inhoudsopgave

Inleiding	2
1 Een inclusieve en solidaire maatschappij.....	3
1.1 Kansarmoedebestrijding en sociale cohesie	3
1.2. Gezondheid	3
1.3. Werkgelegenheid en vaardigheden	4
2 Een weerbare maatschappij die haar economie aanpast aan de economische, sociale en ecologische uitdagingen.....	5
2.1. Een economie die haar consumptie- en productiewijzen aanpast	5
2.2. Energie	6
2.3. Mobiliteit en vervoer	7
2.4. Voeding	8
3 Een maatschappij die haar leefmilieu beschermt	9
3.1. Klimaatveranderingen	9
3.2. Buiten- en binnenlucht.....	10
3.3. Biodiversiteit	10
4 Een maatschappij ondersteund door overheden die hun maatschappelijk verantwoordelijkheid opnemen	11
4.1. Overheden.....	11
4.2. Overheidsfinanciën	11
4.3. Wetenschappelijk onderzoek.....	12
4.4. Ontwikkelingssamenwerking	13

Inleiding

Proces

Het ontwerp van langetermijnvisie (LTV) inzake duurzame ontwikkeling dat in dit document wordt voorgesteld, vormt de bijdrage van de ICDO om in oktober van dit jaar haar LTV te laten goedkeuren door de regering, zoals voorzien door de wet van 5 mei 1997 en gewijzigd door de wet van 30 juli 2010. Tal van experts van alle FODs en PODs hebben het ontwerp voorbereid in een ad hoc werkgroep die bijeenkwam van september 2011 tot april 2012.

Dit ontwerp van LTV wordt ondersteund door een begeleidend document waarin de voorgestelde keuzes worden gemotiveerd op basis van zowel een analyse van de situatie en van de waargenomen trends als van een inventarisering van de bestaande doelstellingen.

In juni 2011 werd een stuurgroep opgericht met de actoren van de wet (de ICDO, de FRDO, de TFDO en de POD DO). Om de samenhang te bewaken tussen de diverse werkzaamheden die gelijktijdig werden gerealiseerd, heeft dit comité met name de thema's bepaald die de verschillende actoren dienden te behandelen. Bij het uitvoeren van haar werkzaamheden heeft de ICDO vervolgens de grote maatschappelijke groepen van de FRDO gehoord. In het kader van een overeenkomst tussen de POD DO en het FPB heeft de TFDO daarnaast voorstellen geformuleerd inzake de inhoud en methodes met betrekking tot de LTV. Binnen datzelfde kader heeft de TFDO twee vergaderingen van de ICDO bijgewoond over de LTV. Dat gebeurde op verzoek van de ICDO in maart en april.

Langetermijndoelstellingen van duurzame ontwikkeling

De memorie van toelichting van de wet stelde duidelijk: "Deze langetermijndoelstellingen inzake duurzame ontwikkeling zullen beter kunnen worden bereikt als er samenwerking wordt opgezet tussen alle overheidsniveaus waarin het kaderakkoord over de nationale strategie voor duurzame ontwikkeling voorziet. In die context kan de beleidsvisie op lange termijn een federale bijdrage vormen aan dit proces." Bijgevolg dienen in overleg met de andere beleidsniveaus nog verscheidene nauwkeurig becijferde doelstellingen te worden vastgelegd. Deze langetermijnvisie streeft er met name naar de verbintenissen die België op internationaal en Europees niveau heeft aangegaan na te komen. Het spreekt dus vanzelf dat de acties van de federale staat passen binnen de internationale en Europese context. Bovendien proberen de voorgestelde doelstellingen een beeld te schetsen van de gewenste stand van zaken waarin de Belgische maatschappij zich tegen 2050 op het vlak van duurzame ontwikkeling zou moeten bevinden. Zij zijn opgevat als een samenhangend geheel en vereisen bijgevolg een gezamenlijke verwezenlijking. Deze doelstellingen werden voorgesteld wanneer vast stond dat de federale staat over hefboomen beschikt om bij te dragen tot hun verwezenlijking. De voorgestelde indicatoren bestaan reeds of zijn nog te bepalen (met name als mogelijke maatregel in het volgende Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling). Ofwel houden ze rechtstreeks verband met de doelstelling, ofwel vormen ze een benaderende waarde die de gewenste stand van zaken gedeeltelijk vat.

De ICDO is zich terdege bewust van de beperkingen die eigen zijn aan de redactie van dit ontwerp. Het ontwerp van LTV steunt immers op de huidige beschikbare kennis en draagt dus de stempel van een zekere "tijdelijkheid". Doordat de maatschappij voortdurend verandert, zullen aanpassingen ontegensprekelijk nodig zijn. Daarnaast werden de voorgestelde ambitieuze doelstellingen onderbouwd door een wens om maatschappelijke uitdagingen systeemgebonden en transversaal aan te pakken, ook al blijven sectorale beleidslijnen soms noodzakelijk. Dit document wil bovenal het maatschappelijk debat op gang brengen en de transitie naar duurzame ontwikkeling versnellen door aan te tonen dat wij vanaf vandaag kunnen handelen om deze niet zo ver verwijderde doelstellingen te realiseren.

1 Een inclusieve en solidaire maatschappij

Een inclusieve maatschappij is een maatschappij voor iedereen, waar iedereen gelijke toegang heeft tot alle levensdomeinen. Zij bevordert en vergemakkelijkt de integratie door alle vormen van discriminatie die tussen personen kunnen bestaan te weren (geslacht, cultuur, afkomst, enz.). Zij creëert sociale relaties door de verschillen tussen generaties, culturen en maatschappelijke categorieën te valoriseren en door conflicten aan te pakken om zo iedereen een basiszekerheid en sociale cohesie te garanderen.

De voorwaarden en hulpmiddelen die aan de basis liggen van het welzijn van de burgers zijn vervuld, namelijk: vrede, onderwijs, inkomen, voedselzekerheid, gezondheid, waardige huisvesting, een stabiel ecosysteem, duurzame hulpmiddelen en sociale rechtvaardigheid. Aangezien zij het welzijn van elke persoon wil bevorderen, maakt zij er een erezaak van om armoede en sociale ongelijkheden te bestrijden, inzonderheid op het vlak van gezondheid. Zij past zich aan de nieuwe situaties inzake volksgezondheid aan, zoals de chronische ziekten. Daarenboven handhaaft zij voor iedereen de best mogelijke levensstandaard dankzij onderwijs en door geschikte banen die zowel de levens- als de gezondheidsomstandigheden respecteren.

1.1 Kansarmoedebestrijding en sociale cohesie

In 2050 beschikt elke burger over de middelen waarmee hij aan zijn basisbehoeften en de daarmee relatieve behoeften kan voldoen en desgevallend van sociale bijstand (vervangingsinkomens) kan genieten om exclusie tegen te gaan. Het gaat erom iedereen een betaalbare toegang te garanderen tot kwaliteitsvolle dienstverlening op het vlak van gezondheid, onderwijs, mobiliteit, huisvesting en gezond voeding.

Strategische doelstellingen tegen 2050	Indicatoren
1. Elke burger beschikt over voldoende bestaansmiddelen waarmee hij aan de basisbehoeften kan voldoen.	- % van de bevolking onder de armoededrempel
2. Elke burger beschikt over middelen om zijn capaciteiten te ontwikkelen om een project te ondernemen dat zorgt voor sociale integratie	- Percentage schuldenlast van de huishoudens - Percentage functionele ongeletterdheid
3. De risicofactoren op kansarmoede worden regelmatig geïdentificeerd en vormen het voorwerp van doelgerichte en tijdelijke beleidslijnen.	- % van de bevolking dat een risico op armoede vertoont - % kinderen in armoede ; - % eenoudergezinnen onder de armoededrempel (vrouwen - genderdimensie)
4. De sociale cohesie wordt gegarandeerd door de herverdeling van de geproduceerde welvaart en door de vitaliteit van het verenigingsleven.	- GINI (voor en na sociale transfers) of ratio S80/S20 - Indicatoren uit te werken op basis van de interfederaal armoedebareometer

1.2. Gezondheid

In 2050 leiden de mensen een gezond en waardig leven in een gezonde omgeving (binnen- en buitenlucht, water, voeding, verbruiksgoederen, bouwproducten, enz.). De chronische ziekten en sociale ongelijkheden op het vlak van gezondheid zijn sterk teruggeschroefd, beleidslijnen beheren de invloeden van de sociale en milieugebonden determinanten van de gezondheid en een “whole of government” en “whole of society” gezondheidsbeleid (*Health In All Policies*) is de norm.

Strategische doelstellingen tegen 2050	Indicatoren
1. Het verschil tussen de levensverwachting en vooral de levensverwachting in goede gezondheid naargelang van het opleidingsniveau en naargelang het geslacht is met gemiddeld 50% verlaagd.	- Verschillen in levensverwachting en levensverwachting in goede gezondheid, (man - vrouw) tussen de hogere en lagere opleidingsniveaus of andere sociaaleconomische indicatoren (te bepalen, ook om er de internationale dimensie in te omvatten)
2. Het ziektecijfer/sterftcijfer verbonden aan chronische ziekten is verlaagd.	- Sterftepercentage per geslacht, leeftijd en sociaaleconomische categorieën in verband met hart- en bloedvatenziekten, kankers, diabetes en chronische ademhalingsziekten
3. Kwaliteitsvolle gezondheidszorg is toegankelijk voor iedereen en in het bijzonder voor kwetsbare groepen (mensen met een handicap, kansarmen, vruchtbare en zwangere vrouwen en kinderen, enz.).	- % Remgeld - Indicatoren inzake milieugezondheid voor kansarme groepen, moeders en kinderen (te bepalen)

4. Er wordt rekening gehouden met de gevolgen van milieubederf op de gezondheid.	- Indicatoren leefmilieu – gezondheid van de WHO verdeeld volgens het geslacht (te bepalen)
5. De kennis en het toezichtstelsysteem worden ontwikkeld om het inzicht in de rechtstreekse verbanden qua oorzaak en gevolg tussen het milieu en de gezondheid te verbeteren, met inbegrip van opkomende risico's die bijvoorbeeld verbonden zijn aan de klimaatveranderingen, aan de invoering van nieuwe producten of aan combinaties van vervuilende stoffen.	- Een methode uitwerken om de aanvaardbare dagelijkse doses te berekenen, rekening houdend met het cocktaileffect (te bepalen) - “Nanomaterialen” en verbruiksproducten registreren die stoffen vatten die als schadelijk zijn erkend of waarvan dat wordt vermoed (te bepalen) - Indicatoren milieu - gezondheid opvolgen die verbonden zijn aan opkomende risico's (te bepalen) - % vakmensen uit de gezondheidssector en andere vakmensen (stedenbouw, leerkrachten, enz.) met een opleiding in milieugezondheid (te bepalen)

1.3. Werkgelegenheid en vaardigheden

In 2050 heeft elke burger in de werkende leeftijd die dat wenst toegang tot waardig werk. Werkgelegenheid wordt als een van de overbrengers van sociale integratie beschouwd. De werkloosheid is beperkt tot de frictiewerkloosheid en de maatschappij zorgt voor een vangnet zodat werkloosheid niet tot kansarmoede leidt. De arbeidsomstandigheden garanderen een betere levenskwaliteit: de gezondheid en de veiligheid op het werk worden ondersteund door een epidemiologisch toezichtstelsysteem en een preventiecultuur. Bovendien ging de transitie van onze maatschappij naar duurzame ontwikkeling gepaard met nieuwe arbeidsverschuivingen, bijvoorbeeld groene banen of banen op het vlak personen hulp.

Strategische doelstellingen tegen 2050	Indicatoren
1. De arbeidsmarkt is voor iedereen toegankelijk en biedt elke burger in de werkende leeftijd waardig werk aan.	- Tewerkstellingspercentage van vrouwen, jongeren, bejaarden, laaggeschoolden, personen met een fysieke en mentale handicap - % ongewild deeltijds werk, verdeeld volgens geslacht - % arme werknemers, % voortijdige schoolverlaters - Activiteitsgraad
2. Het werkloosheidsniveau is beperkt tot de frictiewerkloosheid.	- % werkloosheid
3. De arbeidsomstandigheden worden gedurende de hele loopbaan aangepast om ervoor te zorgen dat de levenskwaliteit verbetert en dat men langer kan werken.	- % arbeidsongevallen - % personen in invaliditeit, zelfmoorden (te bepalen) (alle indicatoren verdelen volgens geslacht) - Salariskloof tussen mannen en vrouwen bij gelijk werk - % deelname aan bijscholing

2 Een weerbare maatschappij die haar economie aanpast aan de economische, sociale en ecologische uitdagingen

In 2050 zijn de productie- en consumptieactiviteiten gebaseerd op een efficiënt gebruik van de natuurlijke hulpbronnen met inachtneming van de grenzen van onze planeet. Bovendien dragen ze bij tot de sociale en economische ontwikkeling. De economische groei wordt volledig losgekoppeld van het milieubederf en wordt gekoppeld aan het creëren van waardig werk, waarbij tegelijkertijd een aanbod van voldoende goederen en diensten wordt verzekerd die aan de basisbehoeften tegemoetkomen. Deze doelstelling houdt hoge ecologische en sociale prestaties in van alle goederen en diensten over hun hele levenscyclus (van de ontginning van de grondstoffen tot hun verwijdering). Er wordt op grote schaal hernieuwbare energie ontwikkeld en het energieverbruik is aanzienlijk verlaagd. Mobiliteit en vervoer dragen bij tot de sociale en economische ontwikkeling en zijn milieuvriendelijk dankzij een geïntegreerd multimodaal vervoersysteem, maximale veiligheidsomstandigheden, een drastische vermindering van de milieuhinder, meer bepaald door de externe kosten te integreren in de vervoersprijs en door een aangepaste ruimtelijke ordening. De voedingspatronen hebben geen negatieve invloed op de gezondheid noch op het milieu dankzij gezonde producten, een geïntegreerde landbouwproductie en minder voedselverspilling.

2.1. Een economie die haar consumptie- en productiewijzen aanpast

In 2050 draagt de economische activiteit volop bij aan duurzame ontwikkeling. Binnen een context van toenemend welzijn ontwikkelt zij projecten die waardig werk, persoonlijke ontplooiing en lichamelijk en mentaal welzijn creëren. De ontwikkeling wordt gemeten met behulp van een reeks indicatoren die het BBP aanvullen om zo de talrijke dimensies van duurzame ontwikkeling te omvatten.

Het economisch, financieel en monetair beheer, dat op het meest efficiënte beleidsniveau wordt toegepast (mondiaal, Europees, federaal, gewestelijk of gemeentelijk), garandeert een rechtvaardig beheer van de mondiale collectieve goederen, een eerlijkere concurrentie tussen de verschillende actoren en het valoriseert de niet-monetaire uitwisselingen.

De productie- en consumptieactiviteiten van België zijn gebaseerd op een efficiënt gebruik van de hulpbronnen en op het respecteren van de beperkingen van onze planeet. Op die manier draagt het land bij tot een algemene omvorming van de economie, ook op internationaal en Europees niveau. Alle natuurlijke hulpbronnen worden duurzaam beheerd, zowel de grondstoffen zelf, als de opgewekte energie. Ongeacht of die nu worden geproduceerd met water, wind of uit de grond komt.

De consumptielogica is innovatief. Zo worden behoeften bijvoorbeeld niet noodzakelijk ingevuld door nieuwe goederen te verwerven. Ze kunnen onder meer worden ingelost door bestaande goederen te hergebruiken of door diensten te gebruiken waarmee hetzelfde doel kan worden bereikt. De burgers beschikken over voldoende en betrouwbare informatie over de gevolgen van hun consumptiegewoonten zodat zij verstandige en verantwoordelijke keuzes kunnen maken tussen producten en diensten met hoge milieu- en sociale prestaties gedurende hun hele levenscyclus. De geprogrammeerde veroudering van producten is niet langer van kracht, de overconsumptie is verlaagd en, uiteindelijk, is de koopkracht vergroot.

Strategische doelstellingen tegen 2050	Indicatoren
1. De economische ontwikkeling van de maatschappij wordt gemeten door rekening te houden met de invloeden ervan op de mens en het milieu.	- Ontkoppelingsindicator tussen het BBP en het grondstoffenverbruik (biomassa, metalen en fossiele brandstoffen) - Productiviteit van de hulpbronnen (inclusief de invoer - te bepalen) - Gebruik van de ontkoppelings- en productiviteitsindicatoren van de hulpbronnen in het systeem van de nationale rekeningen
2. De prijzen van goederen en diensten geven duidelijke signalen die rechtstreeks de sociale en milieu-externaliteiten weergeven.	- Indicator te bepalen
3. Alle op de markt gebrachte goederen en diensten hebben maximale ecologische en sociale prestaties gedurende hun hele levenscyclus.	- % van op de markt gebrachte producten en diensten met een label dat door de overheden is gecertificeerd (Europees ecologisch label, label voor biologische landbouwproducten, eerlijk label, sociaal label)
4. De organisaties dragen bij tot duurzame ontwikkeling door hun milieu- en sociale prestaties te vergroten.	- Aantal organisaties (overheden, ondernemingen, NGO's, enz.) die een duurzaam beheersysteem hebben ingevoerd (ISO14001, EMAS, ISO26000, SA8000) (te bepalen) - % van ondernemingen die de ecologische afdruk en de koolstofbalans van hun organisatie hebben bepaald
5. Er bestaan verschillende vormen van economische organisaties naast elkaar om te beantwoorden aan de maatschappelijke behoeften.	- Indicator te bepalen
6. De steun aan innovatie respecteert de principes van duurzame ontwikkeling.	- Indicator te bepalen

2.2. Energie

Het feit dat fossiele brandstoffen geleidelijk uitgeput raken evenals de productie van broeikasgassen als gevolg van hun gebruik, dwingen onze maatschappij ertoe de komende jaren een immense uitdaging aan te gaan: het geleidelijk aan stellen zonder deze brandstoffen die momenteel een groot deel van ons energieverbruik uitmaken en tegelijkertijd de bevoorradingszekerheid inzake energie (via de integratie van de energiesystemen op Europees niveau), een gelijkwaardig comfortniveau en aan iedereen de toegang tot energie voor zijn basisbehoeften garanderen.

Strategische doelstellingen tegen 2050	Indicatoren
1. Hernieuwbare energie wordt op grote schaal ontwikkeld en maakt het grootste deel uit van het energieverbruik.	- % van het bruto finaal energieverbruik dat op basis van hernieuwbare energiebronnen wordt geproduceerd
2. De elektriciteitsproductie is sterk verminderd in koolstof (van 96 tot 99 % in de "Roadmap voor energie tegen 2050" van de Europese Commissie).	- % elektriciteit die wordt geproduceerd zonder de ermee gepaard gaande CO ₂ -ontwikkeling van fossiele koolstof - % elektriciteit die wordt geproduceerd op basis van hernieuwbare energiebronnen
3. Het primaire energieverbruik is aanzienlijk verlaagd.	- Primair energieverbruik
4. De toevlucht tot biomassa voor energie-doelinden gebeurt zonder de andere gebruiksvormen te schaden, in het bijzonder de voeding en het milieu (bodemkwaliteit, biodiversiteit, enz.).	- Respecteren van duurzaamheidscriteria voor de invoer van biomassa voor energiedoelinden
5. Het begrip energiebevoorradingszekerheid wordt op nationaal en Europees niveau begrepen.	Indicatoren te bepalen
6. Energie is voor iedereen toegankelijk.	- Indicatoren te bepalen (% van kansarme huishoudens op het vlak van energie of aantal vermogenbegrenzers) - Internationale indicator te bepalen na Rio+20 (Energy4All)

2.3. Mobiliteit en vervoer

In 2050 zorgen mobiliteit en vervoer voor milieuvriendelijke sociale en economische ontwikkeling. Hun impact op het klimaat en de exploitatie van natuurlijke hulpbronnen is sterk gedaald en zij garanderen een sociaal rechtvaardige ontwikkeling die overeenstemt met de menselijke waardigheid. Tegelijk gaan zij de uitdagingen aan die verbonden zijn aan het beheren van de vraag naar personen- en goederenvervoer. Mobiliteit en vervoer streven ernaar in alle veiligheid toegankelijk te worden voor zoveel mogelijk mensen en zijn afgestemd op de sociaaleconomische doelstellingen en vereisten van alle maatschappelijke actoren (meer bepaald overheden en ondernemingen).

Strategische doelstellingen tegen 2050	Indicatoren
1. De voorkeur wordt gegeven aan het geïntegreerde multimodale vervoersysteem, het benadrukt de alternatieven voor het autosolisme en de modal shift voor het goederenvervoer.	<ul style="list-style-type: none"> - % gebruik van de verschillende vervoerswijzen (modaal aandeel van het (privaat of openbaar) gemeenschappelijk personenvervoer, modaal aandeel van de spoor- en waterwegen voor het goederenvervoer). - Het aantal verplaatsingen per fiets verdubbelen ten opzichte van 2011 - Aantal afgelegde km, aantal reizigers-km, ton-km. Modal shift indicator (personen en goederen). -Toegankelijkheidspercentage tot het openbaar vervoer (te bepalen) - Indicator die de internationale dimensie omvat (te bepalen)
2. Mobiliteit en vervoer vinden plaats in maximale veiligheidsomstandigheden met "nul doden" als doel.	- Aantal verkeersslachtoffers op jaarbasis: doden/zwaargewonden per miljard afgelegde km verdeeld volgens geslacht, leeftijd en de vervoerswijze
3. De CO2-uitstoot van alle vervoerswijzen in België is met minstens 60 % verminderd ten opzichte van 1990.	- Totale CO2-uitstoot in de transportsector en per vervoerswijze
4. Mobiliteit en vervoer stoten weinig vervuilende stoffen uit en veroorzaken weinig geluidshinder, ze zijn energie-efficiënt op basis van fossiele en alternatieve bronnen. De uitstoot in de lucht van NOx, PM 2.5, PM 5 en PM 10 is met 80% verminderd ten opzichte van 2005.	<ul style="list-style-type: none"> - Energieprestatie en vervangingspercentage van transportvoertuigen op het land, in de lucht en van de onder Belgische vlag varende zeevloot - Emissies NOx, PM 2.5, PM 5 en PM 10
5. De externe kosten (klimaat, biodiversiteit, vervuiling, gezondheid, ongevallen, aantasting van de infrastructuur, files, geluidsoverlast) zijn verrekend in de vervoersprijs.	<ul style="list-style-type: none"> - % van de externe vervoerskosten verrekend in de prijzen (te bepalen) - Indicator van de verzadiging van de transportnetwerken (personen en goederen, privaat en openbaar)(te bepalen)

2.4. Voeding

In 2050 is de sociale en ecologische impact van onze productie- en consumptiewijzen van voedingsmiddelen aanzienlijk verlaagd. Gezonde, in geringe mate verwerkte producten met een hoge voedingswaarde zijn toegankelijk voor iedereen, zowel hier als elders, en in hoofdzaak producten uit korte productiecircuits. Dankzij de transitie naar deze meer passende voedingsregimes konden zowel de prevalentie als het ziekte-/sterftecijfer verbonden aan chronische ziekten en in het bijzonder aan overgewicht, zwaarlijvigheid en ongezonde voeding sterk worden teruggedrongen.

Strategische doelstellingen tegen 2050	Indicatoren
1. De toegang tot gezonde, in geringe mate verwerkte producten met een hoge voedingswaarde is voor iedereen gegarandeerd.	<ul style="list-style-type: none"> - Prevalentie van personen met overgewicht of zwaarlijvigheid onder de Belgische bevolking (per geslacht, leeftijd, sociaaleconomische categorieën) - % van de consumptie van fruit en groenten - Internationale indicator (in verband met gezonde voeding - te bepalen)
2. De sociale en ecologische impact van onze productiewijzen (via geïntegreerde en biologische landbouw) en consumptiewijzen op het vlak van voedingsmiddelen is aanzienlijk verlaagd.	<ul style="list-style-type: none"> - % consumptie van lokale producten - % consumptie van eerlijke producten - Vermindering met x% in het gebruik van hulpbronnen in de voedselketen (te verdelen volgens primaire hulpbronnen) - Sporen van resten van chemische bestrijdingsmiddelen, van hormoonontregelende stoffen in de landbouwproductie en bij mensen (biomonitoring) - Aantal van deze producten dat op de markt is gebracht - % geïntegreerde landbouw; % biologische landbouw - Gr/dagelijkse portie vlees tot maximaal 75 gr ;
3. De voedselverspilling is met 75 % verminderd.	<ul style="list-style-type: none"> - % van verspilde niet-vervallen levensmiddelen
4. Onze voedingswijzen hebben niet langer een nadelige invloed op de voedselzekerheid van de ontwikkelingslanden.	<ul style="list-style-type: none"> - Ratio voedselteelten/industriële teelten bestemd voor de uitvoer (inclusief de biobrandstoffen) - % ontbossing voor industriële teelten bestemd voor de uitvoer. - Indicator in verband met de voedselzekerheid te bepalen na Rio+20

3 Een maatschappij die haar leefmilieu beschermt

In 2050 is de doelstelling van een gezond leefmilieu bereikt. België heeft zijn transitie naar een koolstofarme en resource-efficiënte maatschappij op een rechtvaardige manier verwezenlijkt. Het heeft de nodige maatregelen genomen om de milieu-impact veroorzaakt door menselijke activiteiten te voorkomen, of indien niet, bij te sturen: de totale opwarming werd beperkt en blijft beperkt tot 1,5 tot 2° C op lange termijn, de water- en luchtverontreiniging zijn onder controle en hebben geen noemenswaardige invloed meer op de gezondheid, de biodiversiteit en de ecosystemen. De goederen en diensten die deze laatste leveren, zijn hersteld en gevaloriseerd. Ze worden behoedzaam en duurzaam gebruikt, waardoor ze bijdragen tot het in stand houden van de biodiversiteit. Op die manier wordt de biodiversiteit zelf gevaloriseerd, bewaard, beschermd en hersteld en draagt zij volop bij tot een duurzame welvaart, waarbij zij tegelijk ook de economische, territoriale en sociale cohesie stimuleert en ons cultureel erfgoed beschermt.

3.1. Klimaatveranderingen

De doelstelling op lange termijn bestaat erin de gemiddelde wereldwijde temperatuurstijging te beperken tot maximaal 1,5 tot 2° C om de grote gevolgen van de klimaatveranderingen te voorkomen die het voortbestaan van de natuurlijke systemen, de gezondheid, de welvaart en internationale veiligheid ernstig in gevaar brengen. Hiertoe doen wij er goed aan systematisch over te gaan naar een koolstofarme maatschappij. Deze transitie, die rechtvaardig moet zijn, houdt in dat alle vereiste hulpmiddelen en beleidsinstrumenten worden ingezet en dat de ontwikkelingslanden bij hun inspanningen worden gesteund, binnen een context van duurzame ontwikkeling, armoedebestrijding en klimaatgerechtigheid. Deze moet plaatsvinden met de garantie van het collectieve en individuele welzijn, zowel nu als in de toekomst.

Strategische doelstellingen tegen 2050	Indicatoren
1. De emissies van broeikasgassen op wereldvlak zijn met minstens 50% verminderd ten opzichte van hun niveau in 1990.	- Emissies van broeikasgassen op wereldvlak (ton CO2-eq.)
2. De Belgische emissies van broeikasgassen zijn in 2050 in eigen land met minstens 80 tot 95% gedaald ten opzichte van hun niveau in 1990. Na 2050 zal België moeten streven naar koolstofneutraliteit.	- Emissies van broeikasgassen in België (ton CO2-eq.)
3. In termen van aanpassing is het klimaatrisico opgenomen in de planning en in de verschillende publieke actiedomeinen, om te leiden tot een Belgische "climate resilient" maatschappij.	- Alle uit te werken indicatoren om de weerbaarheid van het klimaat te meten (te bepalen)
4. Alle ontwikkelingslanden hebben een transitie gerealiseerd naar koolstofarme en zo 'climate resilient' mogelijke maatschappijen dankzij, met name, financiële middelen ten belope van hun behoeften tegen 2050, op basis van ontwikkelingshulp bovenop ODA, afkomstig van alle industrielanden naargelang hun verantwoordelijkheid en vermogen en binnen een context van klimaatgerechtigheid.	- De emissies op jaarbasis van broeikasgassen in de ontwikkelingslanden (ton CO2-eq.) - Hun klimaatweerbaarheid (zie hierboven) - Ontwikkelingshulp toegekend aan de ontwikkelingslanden tegen 2050 (industrielanden en België)

3.2. Buiten- en binnenlucht

In 2050 is de vervuiling van de binnen- en buitenlucht onder controle. Zo heeft de antropogene luchtvervuiling geen noemenswaardige invloed meer op de menselijke gezondheid en de ecosystemen.

Strategische doelstellingen tegen 2050	indicatoren
1. De luchtvervuiling door antropogene bronnen zoals de industrie en het vervoer vertegenwoordigt nog slechts een te verwaarlozen gedeelte van de basisvervuiling (vervuiling buiten vervuilingsspieken).	<ul style="list-style-type: none"> - Metingen van de luchtkwaliteit (concentraties aan CO, SO₂, NO_x, COV, pm, enz. in de lucht) - Overschrijdingen van de pollutiepieken (bv.: ozonconcentratie: aantal dagen per jaar waarop de informatie- en gezondheidsdrempels worden overschreden) - Emissies van vervuilende stoffen afkomstig uit industriële en huishoudelijke activiteiten, uit het vervoer, uit natuurlijke hulpbronnen - Indicatoren leefmilieu - gezondheid
2. De vervuiling van de binnenlucht is onder controle, ook in gebouwen met een zeer hoge energie-efficiëntie. Hiertoe zijn het ontwerp van de gebouwen en de producten die er worden gebruikt, aangepast.	<ul style="list-style-type: none"> - Hoeveelheid op de markt gebrachte producten met een beperkt emissiegehalte - Opvolgen van de kwaliteit van de verwarmings- en ventilatiesystemen in gebouwen (prestaties van het gebouwenpark) - Metingen van de binnenluchtkwaliteit - Indicatoren leefmilieu gezondheid

3.3. Biodiversiteit

In 2050 is de biodiversiteit gevaloriseerd, bewaard en hersteld en is de druk die erop werd uitgeoefend weggenomen. De biologische hulpbronnen worden duurzaam gebruikt en de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische hulpbronnen zijn rechtvaardig en eerlijk verdeeld. De ecosystemen zijn hersteld, ze zijn veerkrachtig en blijven, samen met de biodiversiteit, essentiële diensten leveren aan alle volkeren. Op die manier beschermen zij de diversiteit van het leven op aarde, houden zij de planeet gezond en dragen zij bij tot het menselijk welzijn en het bannen van armoede.

Strategische doelstellingen tegen 2050	Indicatoren
1. De toegang tot genetische hulpbronnen en het rechtvaardig en eerlijk delen van de voordelen die voortvloeien uit hun gebruik is verzekerd en draagt efficiënt bij tot het behoud van de biologische diversiteit en tot het duurzame gebruik van de elementen ervan.	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal verbintenissen dat België op internationaal niveau heeft aangegaan inzake het delen van de voordelen (Protocol van Nagoya, Internationaal verdrag inzake fytogenetische hulpbronnen voor de voeding en de landbouw,...) - % voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische hulpbronnen die door België in een bilateraal kader zijn geleverd en die toegekend zijn aan het behoud van de biologische diversiteit en aan het duurzame gebruik van de elementen ervan (te bepalen)
2. De mariene zones en kustzones zijn beschermd, hersteld en gevaloriseerd, met name door beschermde mariene zones te creëren (inclusief buiten nationale rechterlijke instanties), door de aspecten inzake de bescherming van mariene zones en kustzones op te nemen in de verschillende duurzame ontwikkelingsprocedures, met inbegrip van de visvangst, en door de ontwikkeling van de blauwe economie.	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal uitgevoerde plannen van OSPAR, EU, VN - Aantal behaalde doelstellingen van het Johannesburg Plan of Implementation - Afsluiten van het bijkomend protocol bij het Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de zee ("Implementation Agreement" genaamd)
3. De goederen en diensten die de ecosystemen leveren zijn hersteld, gevaloriseerd en ze worden behoedzaam en duurzaam gebruikt, waardoor zij rechtstreeks bijdragen tot het in stand houden van de biodiversiteit.	<ul style="list-style-type: none"> - 100% van de ecosystemediensten zijn 'functioneel', onbeschadigd en beschermd (te bepalen) - Tendensen inzake de integratie van waarden betreffende de biodiversiteit en de ecosystemediensten in de sectorale beleidsvoering en het ontwikkelingsbeleid (over indicatoren wordt momenteel onderhandeld in het VBD-proces)
4. De verspreiding van invasieve exotische soorten is daadwerkelijk een halt toegeroepen, terwijl de reeds ingevoerde soorten duidelijk in aantal dalen. Deze resultaten dragen ertoe bij de instandhouding en bescherming van de inheemse biodiversiteit te verbeteren.	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal nieuw ingevoerde soorten - Aantal verdwenen soorten - Evolutie van de ingevoerde soorten
5. De landgebieden en binnenwateren zijn beschermd, hersteld en gevaloriseerd, met name via het creëren van beschermde gebieden en de heraansluiting van natuurlijke vindplaatsen, de beschadigde ecosystemen werden hersteld.	<ul style="list-style-type: none"> - % met uitsterving bedreigde gewervelde en ongewervelde soorten - % met uitputting bedreigde soorten - % landversnippering - % land- en waterecosystemen, ecosystemen in de zee die als beschadigd/hersteld worden beschouwd - Indicatoren waarover momenteel wordt onderhandeld in de EU-processen en internationale processen (VBD, enz.)

4 Een maatschappij ondersteund door overheden die hun maatschappelijke verantwoordelijkheid opnemen

n 2050 waarborgt de Staat, als belangrijkste speler in de maatschappij, het algemeen en collectief belang: de Staat is de hoofdspeler van de sterke sociale band tussen alle burgers, de essentiële basis van elke inclusieve, solidaire, vernieuwende maatschappij die de hulpbronnen in stand houdt (zowel hier als elders). De staat heeft transversale beleidslijnen ontwikkeld om de transitie naar duurzame ontwikkeling te bewerkstelligen. Meer specifiek wat betreft de werking van de overheden en de overheidsfinanciën enerzijds, en het wetenschappelijk onderzoek of de ontwikkelingssamenwerking anderzijds.

4.1. Overheden

in 2050 is een nieuwe politieke governance ingevoerd. Dit houdt in dat de Staat een stimulerende en regulerende rol vervult ten opzichte van welomschreven en afgesproken doelstellingen en dat er wordt overlegd en partnerships kan creëren met alle actoren van het maatschappelijk middenveld (sociale partners en niet-gouvernementele organisaties) om snel een antwoord te bieden op de veranderingen in de maatschappij. De Staat vervult ook een toezichthoudende rol om te anticiperen op de gevolgen van het overheidsbeleid en nieuwe maatschappelijke uitdagingen voor alle burgers en in het bijzonder voor de meest kansarmen.

Strategische doelstellingen tegen 2050	Indicatoren
1. De Staat garandeert de werking van de parlementaire democratie parlementaire en van de organen voor overleg en beraadslaging.	- Indicator voor de werking van de parlementaire democratie (te bepalen) - Aantal vragen op jaarbasis vanuit de regering aan de adviesraden
2. De overheid biedt alle gebruikers, ongeacht hun sociale en culturele status, een dienstverlening die aan hun verwachtingen beantwoordt	- Indicator te bepalen (aantal klachten/jaar bij de federale bemiddelaar en de FODs of andere)
3. Het overheidsbeleid wordt uitgewerkt in overeenstemming met de doelstellingen van de langetermijnvisie inzake duurzame ontwikkeling (dit houdt een evaluatie ex ante en post in van het overheidsbeleid).	- % DOEB. - Opmvolging van de uitvoering van de FPDO

4.2. Overheidsfinanciën

In 2050 houdt het beheer van de overheidsfinanciën ten volle rekening met de grote maatschappelijke uitdagingen, meer bepaald de vergrijzing van de bevolking en de strijd tegen de klimaatopwarming. Er werden fiscale verschuivingen doorgevoerd om de kostprijs van ecologische en sociale externe factoren te integreren. Daarnaast wordt veel aandacht besteed aan de inhoud van de overheidsuitgaven. Die worden gezien als een bijdrage aan de verschillende “kapitalen” van de maatschappij. Fiscale en sociale fraude zijn nagenoeg verdwenen als gevolg van een kettingreactie veroorzaakt door een tijdelijke opvoering van het repressieve beleid.

Strategische doelstellingen tegen 2050	Indicatoren
1. De overheidsfinanciën hebben de budgettaire gevolgen aangepakt van de talrijke maatschappelijke uitdagingen (demografie, klimaatveranderingen,...).	- Indicator om de kostprijs van de vergrijzing in cijfers uit te drukken (te bepalen) - Werkgelegenheidsgraad van personen van 55 tot 64 jaar - Geconsolideerde bruto schuld van de overheden/BBP
2. De overheidsfinanciën worden op een andere manier benaderd, namelijk door het resultaat van de voorbije actie van de Staat niet langer uitsluitend te bekijken in termen van overheidsschuld (dit wil zeggen van passiva) maar om ook de activa (in de brede zin) te valoriseren die overeenstemmen met de bijdrage van de Staat tot de verschillende "kapitalen": fysiek kapitaal (gebouwen en infrastructuur) maar ook het "kapitaal" vorming, het "kapitaal" R&D, het milieukapitaal, enz. Deze aanpak brengt een wijziging met zich mee van het gevolgde beleid inzake overheidsuitgaven (met inbegrip van het fiscaal beleid).	- Staatsbalans (methodologie te verbeteren)
3. De fiscaliteit heeft de externe kosten geïntegreerd door de fiscaliteit op arbeid te laten verschuiven naar een fiscaliteit op ecologische en sociale externe factoren.	- Tax shifting ratio tussen fiscaliteit op arbeid en fiscaliteit op andere aspecten (fossiele energie, milieu, files...) (te bepalen)
4. Fiscale en sociale fraude zijn verdwenen door het inzetten van een kettingreactie naar een toenemende "compliance"; die is ontstaan door een tijdelijk beleid van opgevoerde controles.	- Indicator van ondergrondse economie : verschil tussen gemiddeld theoretisch btw-percentage en gemiddeld effectief percentage

4.3. Wetenschappelijk onderzoek

In 2050 worden onderzoek en innovatie over het algemeen beschouwd als een stimulans voor duurzame ontwikkeling en bijgevolg wordt aanzienlijk geïnvesteerd in onderzoek en innovatie. Wetenschappelijk onderzoek inzake duurzame ontwikkeling stelt stevige en bijgewerkte kennis ter beschikking die de overheden in staat stelt bij te dragen tot duurzame ontwikkeling door wetenschappelijk onderbouwde beleidslijnen en beslissingen te formuleren. Om de uitdagingen van duurzame ontwikkeling te begrijpen en de nodige geïntegreerde systeemanalyses op het meest geschikte niveau uit te voeren, wordt het onderzoek heruitgevonden, met een doorstroming tussen wetenschappelijke disciplines, onderzoekstypes (fundamenteel, toegepast...), actoren (wetenschappers, stakeholders). Dit gebeurt eveneens tussen regio's en landen.

Strategische doelstellingen tegen 2050	Indicatoren
1. De budgetten voor onderzoek & ontwikkeling bedragen minstens 3% van het BBP.	- % BBP gewijd aan uitgaven voor R&D
2. Bij het uitwerken van het beleid wordt rekening gehouden met de onderzoeksresultaten door de betrokken partijen en de gebruikers van deze resultaten er van bij het begin bij te betrekken: bij het identificeren van de problemen en bij het formuleren van vragen en onderzoeksdoelstellingen.	- % van het federaal onderzoek met een actief begeleidingscomité - % tevredenheid van de begeleidingscomités van de projecten
3. Wetenschappelijke samenwerking wordt veralgemeend.	- % federaal netwerkonderzoek - % federaal onderzoek waarbij buitenlandse partners betrokken zijn
4. Het strategisch onderzoek concentreert zich op de maatschappelijke uitdagingen en die van duurzame ontwikkeling.	- % federaal onderzoek dat bijdraagt tot de doelstellingen inzake DO
5. De gelijkheid mannen/vrouwen is bereikt tot aan de top van de wetenschappelijke loopbaan.	- % vrouwen als promotor van onderzoeksprojecten

4.4. Ontwikkelingssamenwerking

De ontwikkelingssamenwerking streeft ernaar het welzijn van de armste bevolking in de ontwikkelingslanden te verbeteren en sluit zich aan bij het respecteren van de fundamentele mensenrechten die worden vernoemd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en in het eerste principe van de Verklaring van Rio (1992). Het begrip ontwikkeling omvat meerdere dimensies (demografische, sociale, economische, ecologische, culturele en politieke) en vereist dus een multidisciplinaire benadering en een grotere samenhang van het beleid op alle niveaus.

Strategische doelstellingen tegen 2050	indicatoren
1. De evaluatie ex ante van de impact van het Belgische beleid op de vooruitgang van de ontwikkelingslanden (in het bijzonder de minst ontwikkelde landen) is in alle departementen ingevoerd.	- Indicator te bepalen
2. België werkt actief mee aan het uitwerken van een krachtig en inclusief mondiaal partnerschap voor een efficiënte samenwerking ten dienste van de ontwikkeling (Busan outcome).	- Indicatoren te bepalen naargelang van de herzieningsprocedure van de Millenniumdoelstellingen voor ontwikkeling en van de discussie op Rio+20 over de doelstellingen van duurzame ontwikkeling
3. De ontwikkelingshulp betreft in de eerste plaats het ontwikkelen van bekwaamheden in de primaire sectoren en de specifieke thema's zoals de klimaatveranderingen, biodiversiteit, duurzaam bosbeheer en woestijnvorming, het duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen en duurzame productie en consumptie, governance en de sociale bescherming en andere opkomende uitdagingen die op de VN-conferentie van juni 2012 in Rio werden geïdentificeerd.	- Indicatoren te bepalen na Rio+20 (SDG in verband met MDG)

